

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת מטות-מסעי

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

אנו זקוקים לתרומות כדי לעמוד בביקוש הרב
נא לתרום בעין יפה

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ירושלים

ארזי הברכה..... 053-318-4381
ביה"כ הר צבי..... 052-763-2150
בית וגן..... 054-841-9231
גאולה זכרון משה..... 054-841-7272
גבעה צרפתית..... 022-625-0612
גבעת שאול..... 058-325-5458
גני גאולה..... 058-321-9933
הר נוף.....
ישיבת מיר..... 054-851-9014
נוה יעקב..... 052-766-5331
סורוצקין.....
שער הספר.....
סורוצקין 31.....
סנהדריה..... 02-536-2280
סנהדריה המורחבת..... 054-859-3064
עזרת תורה..... 058-328-5464

עזרת תורה

ספרים ווינקעל.....
עלי הכהן 15.....
צומת בר אילן.....
בר אילן 4.....
קריית משה..... 052-266-9937
רוממה-המ"ג..... 02-650-2327
רחביה.....
רמות..... 02-586-0088
רמת אשכול..... 058-718-5065
רמת שלמה..... 050-412-7721

בית שמש

קריה..... 055-677-8301
רמב"ש א'..... 053-232-1750
רמב"ש ג'..... 052-767-4151
רמב"ש ג'..... 054-842-7664
רמת אברהם..... 052-710-9132

ביתר עילית

גבעה A..... 058-324-5544
גבעה B..... 052-760-2289

ערים אחרות

אלעד..... 054-840-2444
אופקים..... 052-716-9528
אשדוד..... 08-864-6516
בני ברק..... 03-570-3134
ברכפלד..... 054-851-9014
גבעת זאב..... 058-322-0251
טלוסטון..... 02-534-2467
מודיעין..... 052-447-4126
קריית ספר..... 08-974-3086
רכסים..... 052-760-6491
תל אביב..... 055-674-8959

לברורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 94

הדפסה - "בית הדפוס" 1155-210-077

תורת אביגדור

פרשת מטות-מסעי

נקמה ומשפט

השלמת השלמות

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמֶּיךָ" (במדבר לא, א-ב).
חיינו של משה עתידים לבא לסיומן בקרוב, וימיו האחרונים עלי אדמות הן הזדמנותו האחרונה להשיג עוד שלמות המדות ושלמות הדעת, טרם יסיים את תפקידו המופלא בעולם.

ומהי אותה הזדמנות אותה מציע הקב"ה בפני משה? לנקום את נקמת בני ישראל מאת המדינים, ורק אח"כ "תאסף אל עמך". מכל הדברים אותם יכול היה משה רבינו לעסוק בהם בימיו האחרונים, האם אמנם היה זה נחוץ כל כך שיחזה בנקמה במדין, עד כדי שהקב"ה הכריז כי תפקידו של משה טרם הושלם עד אשר יעשה כן?

לכאורה הדבר אינו מובן, הלא חונכנו על ברכי ההבנה שנקמה היא מן המדות הגרועות והפחותות, ובפירוש אסרה התורה "לא תקום ולא תטור". מגיל צעיר אנו מחנכים את ילדינו לסלוד מעצם הזכרת המילה "נקמה", ולראות בה מדה נתעבת של אלו שחסרה להם שליטה עצמית.

ואילו כאן נצטוו משה רבינו לנקום במדין, ולא זו בלבד, אלא שרק לאחר שינקום בהם יוכל להאסף אל עמיו, ונקמה זו תהיה ההישג האחרון שלו בהשלמת עצמו בעולם הזה. הדבר נראה כחידה סתומה! נניח שמדין צריכים להענש, אז שיענשו, אולם כיצד ניתן להבין שהנקמה ברשעים הינה מעשה השלמות האחרון בחייו של משה?

גדולה דעה

בכדי לעמוד על טיבו של ענין זה, עלינו ללמוד את דברי הגמרא במסכת ברכות (לג, א). הגמרא באה לבאר עד כמה גדולה מעלתה של הדעה. דעה פירושה להגיע לבהירות ההבנה, להיות משוכנע באופן הברור ביותר במציאות ה', עד שהאדם מרגיש בחוש את מציאותו יתברך.

"א"ר אמי גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר כי קל דעות ה'". המילה דעה ניתנה בין שנים משמותיו של השי"ת, והדבר מורה על גודל מעלתה. נוכל להמחיש את הענין הזה ע"י משל לאדם ההולך ברחוב ורואה שלושה אנשים ההולכים יחד. מצד ימין הוא רואה את מרן הגר"מ פיינשטיין, ומצד שמאל את כ"ק האדמו"ר מסאטמר, וביניהם פוסע אדם בלתי מוכר. הוא מבין מיד שאם אדם זה הולך בין שני ענקים אלו - הוא מוכרח להיות אדם גדול ביותר.

אם אנו מוצאים מילה הממוקמת בין השם "קל" לבין שם הוי"ה, יודעים אנו בוודאות שמילה זו מסמלת ענין חשוב ביותר. והענין הוא כך: אם רוצה אתה להיות קרוב לקל, קרוב לה' - הדרך לעשות זאת היא לקנות דעה - שהיא הרגשה מוחשית במציאותו. לכן המילה דעה מסובבת בשמותיו של השי"ת, משום שהיא מקרבת את האדם אל ה'.

גדולה נקמה

אולם הגמרא מקשה על קביעה זו, שמילה הנתונה בין שני שמות היא גדולה, "מתקיף לה רב אחא קרחינאה, אלא מעתה גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר קל נקמות ה'" - האם נאמר שהנקמה היא גם כן הזדמנות גדולה להשיג קרבת אלקים? האם היא אינה מדה נתעבת? כיצד אפשר לומר שנקמה היא כמו דעת, ושהיא מובילה לדרגות הגבוהות ביותר של הכרה בה'?

ועל זה עונה הגמרא, "אמר ליה אין, במילתה מיהא גדולה היא" - במקום הנכון, הנקמה היא אכן גדולה. הנקמה היא גדולה לא פחות מדעה, משום שהיא משיגה את אותה התכלית של הדעה - שהיא הכרה בה'! כאשר אנו עדים לכך שה' הוא "קל נקמות", זוהי אחת הדרכים הטובות ביותר שעל ידן ניתן לקנות דעת. הנקמה נמצאת בין שני שמותיו של הקב"ה משום שעל ידה מתקרב האדם לקב"ה!

הנשא שופט הארץ

יש כאן יסוד חשוב ביותר, ועל כן נאריך בביאורו. בכל בוקר, בתפילת "הודו" אנחנו אומרים את הפסוק בתהילים (צד, ב) "הַנֶּשֶׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ", זוהי תפילה שאנו מתפללים שינשא ויתרומם שמו של ה' בעולם. והנה כמובן שהקב"ה בעצמו אינו צריך שאנחנו נרומם אותו, כי הוא נישא ורם גם מבלעדי תפילותינו. אם כן, מהי תפילה זו שאנו מתפללים? התשובה היא שתפילתנו היא **שהוא יתנשא בדעתם ובשכלם של בני אדם**. זה מה שאנו מבקשים - שיתנשא בשכל שלנו.

וכיצד יתנשא ויתרומם השי"ת אצל בני אדם? אנחנו חושבים שאנחנו יודעים את התשובה. אני הייתי עונה על שאלה זו, שהאופן בו יתנשא ה' בעיני בני אדם הוא על ידי "שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהִי" (ישעיה מ, כו) - להתבונן בניסי ה' הנמצאים בטבע. צריך להיות שוטה גמור כדי לא לראות את גדולת הבורא המתבטאת בטבע! הבט מסביב ותראה את השי"ת, וככל שתביט ותתבונן, כך תראה אותו יותר.

השב גמול על גאים

אולם דוד המלך מלמד אותנו שההתבוננות בנפלאות הבורא אינה האופן לרומם ולנשא את כבוד תפארתו של השי"ת. כמובן שזהו דבר חשוב עד מאוד, אולם לא די בזה. האופן לבוא לידי "הנשא שופט הארץ" הוא ע"י "השב גמול על גאים" כאשר הקב"ה מגלה לעין כל את חמתו ונקמתו ברשעים, הדבר נועד כדי לנשא את שמו יתברך בעיני בני אדם.

עלינו ללמוד היטב את המלים הללו, ומחר בבוקר, בעודנו מתפללים פסוקי דזמרה, נחשוב עליהם ועל פירושם. מי שחפץ להגיע להכרה מוחשית ואמיתית בידעת הבורא, עליו להתבונן בהנהגה זו של נקמת ה'. עליו לחזות בחמתו של ה' ובנקמתו ברשעים, משום שההתבוננות זו בכוחה להחדיר את האמונה אל תוך עצמותינו.

הסיבה לכך היא, שעד כמה שאדם רואה את מעשי ה' ונפלאותיו, אם הוא אינו רואה אותו בבחינת "שופט הארץ", השופט המולך בעולמו בצדק וביושר, הכרתו של איש זה בקב"ה אינה בהירה כפי שהיא צריכה להיות. להתבונן בעצים ובפרחים ובתפוחים ובכל שאר נפלאות הבורא הוא דבר טוב מאוד, אולם כדי לקנות אמונה אמיתית, מוכרח האדם לראות ולהתבונן בידו החזקה של הבורא. רק ראיית ה"גמול על גאים" מביאה לאדם דעה אמיתית.

ההרס שגורמים השופטים הליברליים

אין זו רק השגת "מדרגה" בדעת, כעין "הידור מצוה"! המושג של נקמה הוא חיוני עבור הכרתנו בשליטת ה' בעולם, משום כאשר הרשעים אינם נענשים, כאשר בני אדם רואים חוסר צדק בעולם, הם נוטים לחשוב שהעולם הוא הפקר ח"ו. כאשר אנו עדים לפושע המתהלך חופשי, או לאדם רע שצלחו דרכיו, בתת-הכרתנו נקבעת הדעה שהעולם הוא מקום של חוסר צדק, וש"לית דין ולית דיין".

כאן בניו יורק היה מקרה שפושע כושי רצח יהודי בשם ר' יענק'ל רוזנבלום הי"ד, ובמשפטו יצא הרוצח זכאי אך ורק בגלל צבע עורו. מי שעד לחוסר צדק שכזה, רואה שכביכול העולם הזה הוא הפקר. עד כמה שאדם אומר שהוא מאמין בה', לראות בנצחון הרשע, היא כמו בליעת גלולה מרה עבור הנשמה.

בכל פעם שאנו שומעים על פשע שבוצע, ושופט ליברלי הקל בענישה והטיל על הפושע עונש מינימלי, זה כמו סכין הננעץ בליבנו. זה פוגם בנפשינו ומדכא אותה עוד ועוד. כאשר אנו שומעים שהמושל הרשע של מדינת ניו יורק ימש"ו ביטל את הענישה של גזר דין מוות במדינתנו, שורה דיכאון עמוק על המין האנושי. הדבר גורם לסדק עמוק במושג שהוא היסוד של חיינו ואמונתנו, הידיעה כי הקב"ה הוא השולט בכל.

תשוקתה של הנשמה

האנושות דורשת עשיית צדק! ולא רק משום שאנו דורשים שתהיה הרתעה. בודאי גזר דין מוות הוא גורם מרתיע, ואין להאמין לסטטיסטיקות הכוזבות המתפרסמות בעיתונים הליברליים - הם משקרים! אין שום ספק שכאשר הפושע יודע שהכסא החשמלי ממתינ לו, הוא לא יחשוב פעמיים לפני ביצוע הפשע אלא חמישים פעם. הכסא החשמלי צריך להיות פעיל יומם ולילה, כי ישנם הרבה לקוחות פוטנציאליים שזה מגיע להם.

אבל יש משהו חשוב יותר מההרתעה הנוצרת מענישת הרשעים, והוא, שנשמתנו נחנקת כאשר היא רואה חוסר צדק. כיצד תוכל להיות לנו אמונה אמיתית שהקב"ה מנהל את העולם בעוד הרשעים רומסים בברוטליות את כל מה שאנחנו מאמינים בו? זה נראה שכביכול אין שופט בארץ ח"ו, אין מי שכופה את הצדק בעולם. אנו עומדים חסרי אונים אל מול התופעה - אין ביכולתנו לעשות דבר. נשמתנו משתוקקת לראות בנקמת ה' ברשעים.

קל חי וקיים

אולם עלינו להבין את ענין הנקמה באופן הנכון. תשוקתה של הנפש לראות בנקמה ברשעים אינה באה מתוך רצון והנאה לראות בסבלם, אלא הביאור בזה הוא, שהאדם נברא עבור תכלית, והיא, להרגיש במציאות ה' בעולם הזה יותר ויותר, וכדי שנוכל להרגיש במציאותו, אנו מוכרחים לראות שהוא נמצא בעולמו ומתנקם כנגד אלו המורדים בו.

זהו יסוד חשוב מאוד. ישנם דברים שהם רעים מצד עצמם, אולם כאשר הם משמשים לתועלת, והאדם מתעלה וגודל על ידם, לא רק שאין בהם רע, לא רק שהם מותרים, אלא הם טובים ביותר. אחד מאותם דברים הוא לראות את נקמת ה' ברשעים, משום שאנו מוכרחים לדעת בבהירות גמורה, להרגיש בכל רמ"ח אברינו ושס"ה גידינו, שהקב"ה מגיב למעשיהם של בני אדם. בכל יום אנו מצהירים בתפילתנו, יותר מפעם אחת, שהקב"ה הוא "קל חי וקיים". מה הפירוש שהוא "חי"? חי אין פירושו שהוא נושם כמונו, אלא שהוא נמצא וקיים, הוא מביט ומגיב למעשינו, ובכלל זה שהוא מעניש את הרשעים. הכל נמצא תחת שליטתו הישירה של קל חי וקיים, ואין שום מקרה או טעות כלל!

כאשר רואים רשע המקבל את המגיע לו, אנו מרגישים פרץ של התרגשות, משום שכעת אנחנו רואים בעינינו שהקב"ה הוא באמת קל חי וקיים. הוא אינו מרוחק ומנותק ממנו ח"ו, אלא הוא נמצא ממש כאן בפנינו, והוא מעניש את הרשעים. כך משיג האדם שלמות הדעת, שלמות ההכרה וההבנה שהקב"ה הוא חי, מביט ומגיב.

עולם של חושך

עלינו לדעת שהקב"ה ברא את העולם הזה במכוון, באופן שיהיה מקום בו ניתן יהיה לטעות בקלות. "מאי דכתיב (תהילים קד, כ) תשת חשך ויהי לילה וכו' זה העולם הזה שדומה ללילה" (בבא מציעא פג, ב), העולם הזה הוא מקום חשוך, ולא תמיד קל לראות בו ראה בהירה. החושך נמצא לא רק במדינות העולם השלישי, אלא בגרמניה, ברוסיה, במנהטן ובתל אביב - העולם הזה הוא מקום של חושך.

התפקיד המוטל עלינו הוא להתאמץ, על אף החושך, לראות את האמת של משפטי ה' בעולם, שעל ידי זה אנו נראה ה"קל נקמות ה'". לא רק שהו תפקידנו, אלא **שזוהי תכליתו של החושך - שאנחנו נבחר לראות את האמת!**

לפתוח את העיניים

לכן נותן לנו דוד המלך ע"ה עצה טובה לזה, "רק בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֵן וְשִׁלְמַת תִּרְאֶה" (תהילים צא, ח). הקב"ה לא יפתח לנו בכח את העיניים ויורה לנו באצבע על שילומת הרשעים, אלא זהו דבר **שאנחנו צריכים לעשותו!** "אני מראה לכם את משפטי ונקמתי כל הזמן" אומר לנו ה', "צריך רק לפתוח את העיניים - רק בעיניך תביט!"

אם האדם יחפש לראות את "שופט הארץ", הוא יראה את "שילומת הרשעים" מסביבו כל הזמן. וככל שהאדם יראה זאת יותר, כך הוא יקנה עוד ועוד דעת. לכן מוטל עלינו ללמוד היטב את כל הסיפורים שאנו קוראים על ענשים שקיבלו הרשעים, ולא לשכוח אותם. יש ברשותי אוסף של גזרי עיתונים המספרים על שילומת הרשעים; אני שומר אותם כדי שלא אשכח את מה שעשה השי"ת. מילאתי כבר מחברת שלמה של גזירים אלו, ואני מוציא אותה מפעם לפעם משום שאני חפץ לראות את משפטי ה' בתוך החושך של עולם הזה, ובכך לקנות עוד דעת. אני אוהב לספר סיפורים אלו משום שאנשים נוטים לשכוח אותם מיד עם שמיעתם.

הנפילה הגדולה

אחלוק עמכם כמה דוגמאות לקל נקמות ה'. היה יהודי בשם מייק טוד. שמו האמיתי היה אברהם הירש גולדבוגן, אולם הוא שינה את שמו, קנה פרסום ותהילה, ואף נשא אשה נכריה ר"ל. הוא ישב ברומו של עולם, גדוש בכסף, תהילה והצלחה, וצחק על כל העולם.

פעם אחת, טס אותו מייק במטוסו הפרטי, ולפתע הוא נפל מהמטוס! ממש כך! ובעודו עושה את דרכו כלפי מטה, מייק היה יכול להזכיר לעצמו ששמו אינו מייק אלא אברהם הירש. "אוי ווי, מדוע הייתי צריך לעזוב את ביתי?! מדוע הייתי חייב להפוך לרשע?!!" - אולי חשב לעצמו.

כאשר רשע זה נפל ממטוסו, הוא עשה לנו טובה גדולה. הקב"ה עשה לנו טובה גדולה כאשר הראה לנו שהוא נוקם את נקמתו בעולם הזה, ושהרשעים לא ימלטו מן הדין.

מייק יכול היה למות על מיטתו מדלקת ריאות, ואז מיתתו לא היה מגיע לכותרות, אבל כאשר אדם מפורסם מוצא את מותו מנפילה ממטוס, זו כבר חדשה מרעושה! לא היה זה מקרה שהוא מת באופן זה. הקב"ה עשה זאת במכוון, כדי שהדבר יגיע לידיעתנו ונלמד זאת! וכך אני נוהג - בכל שנה אני מקפיד לשמור

את היארצייט של מייק טוד, ואני מספר את סיפורו. אני רוצה לשכוח את המאורע הזה, אדרבה, אני בוחר להביט בשילומת הרשעים המתרחש בעולם, ובכל לגדול בדעת את ה'.

עם חברים שכאלה...

הדברים הללו קורים מסביבנו כל הזמן. היה יהודי ליברלי אחד שהיה לוחם למען זכויות הכושים. הוא ראה זאת כמשימה האחת והיחידה בחייו - ללחום למען הכושים. הוא אמר שכושים הם חבריו הטובים ביותר. ואז, כאשר הוא הגיע לביקור בניו יורק, אחד מ"חבריו" רצח אותו, ובכך הוא קיבל את המגיע לו.

היו זוג יהודים רשעים מנוולים בשם וואקס, שטסו לאירוע מסוים שהתקיים בליל שבת בעיר לוס אנג'לס, ולא היתה זו סעודת שבת. בעודם טסים בליל שבת, מנוע המטוס נפל החוצה, ורשעים אלו באו על ענשם. עיתון תורני אמיתי היה צריך לדווח על אירוע זה בכותרת הראשית: "הקב"ה זרק את מר וואקס ורעייתו ע"ה מהמטוס".

אלו הן הכותרות שעלינו ללמד! כמובן שהעיתונים לא יכתבו זאת. הם ידווחו על המנוע שיצא ממקומו, אולם הם לא ישאלו את השאלה: מי גרם לו ליפול החוצה? אפילו העיתונות החרדית לא יספרו לך שהקב"ה הוא זה שריסק את המטוס.

מיתתם של צדיקים

אני יודע שכעת עולה בראשכם הקושיא, הלא אנו רואים שגם צדיקים מתים?! עד כאן דברי היצר הרע. אדם גדול שנפטר בשיבה טובה - כך הוא טבע הבריאה, שאנשים מזדקנים ונפטרים.

"תבט" פירושו לראות מבעד לחושך. אני משוכנע בכך שרשעים סובלים בעולם הזה יותר מהצדיקים. אפילו העיתונות המלאה בשקרים, המסרבת לספר את כל האמת, בכל זאת אינה יכולה להסתיר את מה שקורה לרשעים. מדור מודעות האבל בעיתונות הכללית הוא החלק היחיד שיש לו ערך, כי דרכו ניתן ללמוד מה קורה להם. בכל יום מת רשע אחר, יום אחד מתה אשה מפורסמת בגיל ארבעים. רשע אחר מת בגיל שלושים ושמונה. עוד אחד מת בגיל עשרים וחמש. ממודעות אלו אנו מתבשרים בבשורות הטובות, שהקב"ה נוקם ברשעים.

סבלנות!

במוקדם או במאוחר, הרשעים מקבלים את המגיע להם. כך לימד אותנו דוד המלך ע"ה (תהילים עג, יב), "הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשִׁלְנֵי עוֹלָם הִשְׁגּוּ חַיִּל" - 'הביטו ברשעים אלו' אומר דוד, 'נראה שתהיה להם שלוות עולמים, ושהם קנו כח ועשירות'. עובדה זו עלולה לגרום למחשבה ש"אֲךָ רֵיק זְכִיתִי לְבָבִי" (שם פסוק יג) - אולי זיככתי את לבי לריק, כי מה שווה עבודתי אם אני רואה שהרשעים מצליחים. הצלחתם של הרשעים מפלחת את ליבם של הצדיקים.

ועל זה ממשיך דוד המלך ואומר (שם פסוק יז), "עַד אָבֹא אֶל מְקֻדְּשֵׁי קָל" - כאשר באתי למקדש ה', מקום בו הכהנים מלמדים את האמות של התורה הקדושה, למדתי כי "אֲבִינָה לְאַחֲרֵיתָם" - אין להסיק מסקנות בחפזה, אלא להבין מה יהיה סופם של רשעים אלו. כעת נראה שצלחה דרכם, אולם יש להבין לאחריתם, ולחשוב מה ממתין להם בעתיד.

כל כך הרבה רשעים שנראה היה מתחילה שהם נמצאים בגג העולם, סופם היה רע ומר. היה יהודי אחד, רשע מוצלח ביותר, שנהנה מכח ופרסום, ובמשך זמן רב המתנתי לראות מה יהיה סופו. הייתי חושב לעצמי, אולי הוא ישוב בתשובה? אולם לבסוף הקב"ה לא המתין לו יותר ואיש זה ונטל נפשו בכפו, בודד ומדוכא. כנראה היתה זו המצוה הראשונה שהוא קיים - "ובערת הרע מקרבך". זה היה סופו של "שלי עולם השיגו חיל".

אם נפתח את העיניים ונביט בעינינו, ניווכח שאם אך נמתין בסבלנות, נראה במפתח של הרשעים, ולמרות שזאת הם מניפים דגלים, מקיימים תהלוכות, זוכים במשפטים, גאים ברשעותם, נחכה ונראה. נבינה לאחריתם.

הסוף הוא רק ההתחלה

אולם לא נוכל לסיים את דברינו כאן עם פורענותם של רשעים בעולם הזה בלבד. הסיפור אינו נגמר כאן, לא ולא! העולם הזה הוא משל בלבד; כאשר אנו אומרים שהרשעים יקבלו את המגיע להם, חשוב להדגיש בצורה הברורה ביותר שנקמת ה' שאנו רואים בעולם הזה הוא רק משל למה שהרשע עתיד לקבל בגיהנם.

בעלי העבירה הסובלים ממכאובים ומייסורים צריכים לדעת שזו רק ההתחלה. הצד השני של הקבר גרוע בהרבה מכל סבל אותו הם יסבלו בעולם הזה. אדם העובר עבירות חמורות במשך כל חייו, אין סוף לצרות שהוא מביא על עצמו, גיהנם כלה והוא אינו כלה, והוא יענש לנצח נצחים. ברגע זה ממש, הרשעים סובלים נוראות בגיהנם.

לחשוב על הגיהנם

נשאלת השאלה - מדוע התורה הקדושה אינה מגלה לנו בצורה מפורשת מה יקרה בגיהנם? התשובה היא, שאם התורה היתה מגלה לנו יותר מדי אודות הגיהנם, זה היה מפחיד אותנו בצורה אימה, ולא היתה לנו בחירה כלל, אלא כולנו היינו הופכים לצדיקים גמורים. הקב"ה חפץ שיהיו לנו נסיונות, ולכן הסתיר ממנו את מציאותו האמיתית של הגיהנם. אולם מי שאינו חושב על הגיהנם, יחטא ח"ו, ולכן עלינו חובה עלינו לחשוב ולהתבונן בענשי הגיהנם כל הזמן, משום שזהו חלק נכבד מהדעת אותה מוטל עלינו להשיג בעולם הזה - הדעת של "הנשא שופט הארץ", לרומם בעינינו את השופט הגדול, וללא גיהנם, לעולם לא יהיה צדק אמיתי. הקב"ה חפץ ורוצה בכך שנזכור תמיד שישנו עולם נוסף הממתין לנו, בו יסודרו כל החשבוניות, לטוב ולרע.

סופם של הנאצים

לפני זמן מה, בית המשפט העליון בישראל זיכה את הרשע איוון דמיאניוק ימש"ו, היתה זו עוולה נוראה, חוסר צדק משווע. אולם זה מה שעושה בית המשפט העליון במדינת ישראל - הוא מקדם את הרוע. כאשר אנו שומעים שהרשע האוקראיני זה, אשר נטל חלק בשחיתותם האכזרית של עשרות אלפים מאחינו בני ישראל, מסתובב חפשי ומתהלך ברחוב כאילו לא עשה דבר, הרי שזו מכה אדירה לנשמותינו.

התקשר אלי יהודי ושאל אותי, "היכן הוא הצדק?" את אותה שאלה אפשר לשאול כלפי היטלר ימש"ו, אשר מימות עולם לא קם רוצח כמותו, וכביכול הוא נמלט מעונשו בעולם הזה. כאשר ראה שהוא עומד להפסיד במלחמה, בחר ליטול גלולת רעל ולהיפרד מן העולם ללא סבל. הוא בחר את האופן בו ימות. כיצד ניתן הסביר זאת? האם זהו צדק ויושר? הנשמה שלנו מבולבלת ומדוכאת מחוסר צדק, כי נראה כביכול דלית דין ולית דיין. מדוע כל זה קורה?!

תזכורת על עולם האמת

התשובה היא, שהמקום בו יקבל כל רשע את המגיע לו באמת, הוא בעולם האמת, וזהו מה שמראה לנו הקב"ה כאשר הוא מאפשר לרשעים להמשיך ולחיות בעולם הזה בשלום ובשלחה. הקב"ה אומר לנו - הביטו, האם אתם סבורים שיכולה היתה להיות איזו נקמה אמיתית ברשעים אלו כאן בעולם הזה? מה כבר יכול היה בית משפט העליון לגזור על אותו רשע, או באיזו מיתה כבר היינו יכולים להמית את היטלר ימש"ו אילו הדבר היה בידינו? כל מיתה משונה ואכזרית, אין די בה להעניש מי ששפך דם יהודי רב כל כך!

רשעים החיים בשלוה בעולם, או אפילו אם הם עוזבים את העולם ללא סבל, מהווים תזכורת עבורנו שמחכה להם "קריירה" ארוכה מאוד בעולם האמת. הקב"ה מאפשר לרשעים להימלט מעונש כאן בעולם הזה, כדי שנזכור שיש עולם הבא!

הקב"ה אומר לנו, "אתן לרשעים להמשיך לחיות, להסתובב חפשי, כדי שאתם תרגילו את עצמכם לחשוב על הנקמה האמיתית, נקמתו הגדלה של הגיהנם". עלינו לאמץ לאצמנו את ההסתכלות של "אבינה לאחריתם" - אחריתם האמיתית של הרשעים. הרשע אינו אדם חפשי כלל וכלל!

הגיהנם הוא אמיתי!

חשוב ביותר שנפנים את הידיעה הזו, שיש גיהנם! לא מספיק לדעת זאת בידיעה שטחית כמו זו הקיימת אצל רובם של בני אדם. עלינו להרגיש בכל ישותנו שכעת ממש, הרשעים סובלים מייסורי הגיהנם! הגיהנם הוא המקום בו אף אחד אינו יכול להימלט! שם אין בית משפט עליון שיזכה את הרשעים. אמנם השופטים הללו גם הם נמצאים שם, אולם אף אחד כבר אינו שואל אותם לדעתם.

בעולם האמת, הרשעים יקבלו את המגיע להם. כמובן שנכלל בזה הוא גם שאנחנו נקבל את כל השכר המגיע לנו על מעשינו. בעולם הבא, כל החשבוניות מחושבים ומוסדרים בדקדוק גמור, ואסור שיהיה לנו אפילו ספק קל שבקלים בכך - זהו יסוד היסודות.

פנים בלתי מוכרות

אמרו חז"ל (ב"ק נ, א) "כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חייו". הקב"ה אינו מוותר. כמובן, אם האדם עודנו בחיים והוא שב בתשובה, תשובתו מתקבלת, אבל מלבד זאת אין מחילה! אדם שנפטר ובאמתחתו עבירות שלא שב עליהן, רע ומר יהיה גורלו!

כאשר הוא יעמוד בפני בית דין של מעלה, הקב"ה יפנה אליו באופן שמעולם לא תאר לעצמו. רבינו ישראל סלנטר זצ"ל כותב שלקב"ה יש שני פנים, פנים של העולם הזה ופנים של העולם הבא. בעולם הזה יש לו פנים של חסד - הוא מוחל וסולח הוא מאריך אף, כלומר שהוא נותן לאדם עוד ועוד הזדמנויות.

אולם ברגע שהאדם נפטר, פניו של השי"ת משתנות לפנים של דין, של שופט שאינו מוחל וסולח - כבר מאוחר מדי לזה. הרשעים יקבלו את עונשם, ברגע זה ממש הם נענשים על העבירות שעשו. הם נמצאים כעת בגיהנם וסובלים ללא הרף.

צעקה גדולה ומרה

הגמרא במסכת גיטין (נז, א) מתארת כיצד טיטוס הועלה באוב, ונשמתו מתארת את העונש אותו היא מקבלת בגיהנם בכל יום ויום. בכל יום שורפים אותו למוות, ואז למחרת מחיים אותו, ושוב שורפים אותו. שריפה היא המיתה האכזרית ביותר, הסבל הוא נורא. וכתוב בגמרא שהקב"ה נותן לרשעים כח לקבל את הסבל המגיע להם.

עלינו לדמיין בעיני רוחנו את העונש שמקבל היטלר בגיהנם, ברגעים אלו ממש, על כך שרצח מיליונים מעם ה'. בכל יום ויום מחיים אותו מחדש, ומחזירים לו את בשרו. ובכל יום סורקים את בשרו במסרקות של ברזל ותולים אותו - הוא סבול את כל אותם הייסורים והעינויים בהם עינה את קרבנותיו, שוב ושוב, והוא צורח וצורח ללא הרף!

היטלר לא נמצא שם לבד. מאוד צפוף שם בגיהנם! צפוף ורתח! כל הרשעים נידונים כעת ממש בגיהנם. אם תקשיבו היטב, תוכלו לשמוע קול צעקה גדולה ומרה הבוקעת מן הגיהנם.

ההנאה הצפונה

הידיעה שהרשעים נענשים על מעשיהם באופן נורא בגיהנום, צריכה לגרום לנו שמחה גדולה. גם כעת, בעודנו בעולם הזה, בעלי האמונה מקבלים חיזוק מהידיעה ממה שמתרחש בעולם האמת. וכאשר נגיע לעולם האמת לאחר מאה ועשרים, נזכה להיות עדים לשיא של "שילומת רשעים תראה". כאשר נוכל סוף סוף לראות את נקמת ה', נביט בשמחה במתרחש!

ברגעים אלו ממש, הצדיקים מביטים בעשיית הצדק שהענשת הרשעים בגיהנום, ושמחים בזה מאוד, וכמו שאומר דוד המלך (תהילים נח, יא) "יִשְׁמַח צַדִּיק כִּי חָזָה נָקָם פְּעָמָיו יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע". אחד ההנאות הצפונות לגן עדן היא ראיית סבלם של הרשעים. זהו חלק מהשכר שמקבלים הצדיקים, ומלבד ההנאה האדירה מהסעודה הנצחית של העולם הבא, יש להם גם הנאה נצחית מהמראה של אלו ששום דבר אינו מונח בשלחן שלפניהם. הצדיקים יושבים ומביטים בהיטלר ובטיטוס ובהמן בעודם נשרפים בגיהנום, ומתענגים מזה. זהו חלק מההנאה של העולם הבא - לראות בנקמת ה'.

הנחמה הגדולה

אני מודע לכך שהדברים קשים לשמיעה עבור רבים, אולם עלינו לזכור שאלו הם דבריו של דוד המלך ע"ה! והוא ממשיך ומסביר לנו **מדוע** המראה הזה של נקמה ברשעים, מביא שמחה גדולה לצדיקים, "וַיֹּאמֶר אֶדָם אֶךָ פְּרִי לְצַדִּיק אֶךָ יֵשׁ אֱלֹקִים שְׁפָטִים בְּאָרֶץ" (שם פסוק יב), הצדיק רואה שיש שכר לצדיקים, ויש שופט בארץ! הם רואים כעת את ישרו וצדקו של הקב"ה! עכשיו הכל מובן, כי כל החשבונות מוסדרים.

שמחתם של הצדיקים אינה מושלמת עד אשר הם יראו שהקב"ה הוא שופט אמת, ושכל החשבונות הוסדרו, ושמחה זו תהיה שלמה רק בגן עדן ובגיהנום. ההנאה הזו אינה הנאה סדיסטית, הנאתם הגשמית והטיפשית של השוטים, אלא נקמה זו תהיה נחמה גדולה, משום שבכך יראו ברורות את שליטתו המוחלטת של הקב"ה בכל הבריאה.

העבודה והשכר

עלינו לזכור שהעולם הבא הינו מקום של שכר בלבד, והנאה זו הבאה לצדיקים כתוצאה מראיית עונשם של הצדיקים הוא רק שכר על המאמץ שאנו משקיעים כאן בעולם הזה, לראות את ה"שופט הארץ" בעולם הזה. זאת אומרת שכל שישקיע האדם בעודו בחיי חיותו, ככל שישגי עוד ועוד דעה, כך תגדל השגתו הנצחית בעולם הבא.

וזו התשובה לשאלה בה פתחנו - מדוע מלחמת מדין היתה השלמות הנצרכת למשה רבינו טרם פטירתו מן העולם. משה רבינו לא יכול היה לעזוב את העולם מבלי שיראה בעינו בעונשם של מדין. לאיש ששאף לשלמות הגדולה ביותר במשך כל חייו, שהשתוקק מכל אדם אחר לראות ולהשיג את השי"ת בעולם, הגיעה ההזדמנות להשיג עוד שלמות אחת אחרונה.

"נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֵר תֹּאסֹף אֶל עַמִּיךָ" מלמד אותנו שאחת השלמויות הגדולות ביותר ב"דעת את ה'" היא לראות את ה"קל נקמות ה'". וההכרה בקל נקמות ה' שאנו משיגים כאן בעולם הזה, יזכה אותנו להנות מתפארתו של "הנשא שופט הארץ", השופט המרומם והמושלם, בעולם הבא, לעד ולנצח נצחים!

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

וזכר חסדי אבות - עד סוף כל הדורות מזכיר הקדוש ברוך הוא את מעשי האבות ואינו מסיח דעת מהם. לא כבני אדם שאין רושם הטובה מתקיים בהם כל כך חזק לאחר זמן, ואפילו כשזוכרים ומחזיקים טובה למטיב הרי לבנו מחזיקים מעט או כלום, וכל שכן לבן בנו, ואחר כך בודאי פג רושם החסד הרבה. אבל הוא יתברך **זוכר** לעולם בחוזק הרושם כמו שעכשיו עשו, **ועד סוף** כל הדורות מחזיק טובה לבני בניהם בעד **חסדי האבות**.

אבות, אין קורין אבות אלא שלשה (ברכות טז, ב) כי הם חידשו כל אחד ואחד דרכי עבודת ה' ושלימות המעשים והמדות [כמו 'אבי כל יושב אהל ומקנה' (בראשית ד, כ), שפירושו מְחַדֵּש].

ומביא גואל לבני בניהם - גם עכשיו [בלשון הווה] עוסק ה' בהכנות הגאולה, כמו שאמרו חז"ל [אצל יהודה ותמר] והקדוש ברוך הוא יושב ובורא אורו של משיח (בראשית רבה פה, א). ואינו מסיח דעת כלל מטובת הבנים, כי בכל עת הוא יתברך **עוסק** בהבאת הגואל **בעבור** שהם "**בני בניהם**" של האבות.

למען שמו באהבה - לכאורה נראה כסתירה, כי בתחילה אמר שעושה כן למען שמו ואחר כך אומר שעושה כן באהבה. אבל פירושו כי הקדוש ברוך הוא גומל חסדים טובים באהבתו לנו, בני בניהם של האבות, **להודיע שמו** בעולם, ומתנה זו של דעה היא החסד ואות האהבה הגדולים ביותר. וז"ל ספר חובות הלבבות בתחילת ההקדמה: אשר ברא כל הנמצאות לאות על אחדותו, ויצר יצירות לעד על גבורתו. והחל חדשות להעיד על חכמתו וגודל טובו, כדכתיב (תהלים קמה) דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו... יודוך ה' כל מעשיך... כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו להודיע לבני האדם גבורותיו וכו'. באהבה זו יוסיף לנו עוד מתנה של דעה, בהבאת גואל, שאז תתרבה הדעת וההכרה. **למען שמו, באהבה**.

ועוד פירוש: **למען שמו** שנקרא עליהם [ישראל] והם נקראים עם ה' והם מזכירים תמיד שמו, לכן אוהבם. כל זה בשביל **שזכר חסדי אבות**, ולכן נתן שמו על הבנים ולמדם להזכיר שמו על ידי תורתו, ועל ידי זה מתמדת האהבה ומתקיימת.

ברוך אתה ה' מגן אברהם - אף על פי שכל אחד מהאבות היה כדאי לברית עם ה', מכל מקום עיקר בריתו עם ישראל ואהבתו להם הוא בשביל אברהם, כי הוא הגדול שבאבות, ובזכותו לבד יכולים ישראל לחסות. ובזה נתקיימה הנבואה 'והיה ברכה' (בראשית יב, ב) שאמרו חז"ל בך חותמין (פסחים קז, ב).

ואמרו חז"ל (שם) אמר ר' שמעון בן לקיש "ואעשך לגוי גדול" זהו שאומרים אלקי אברהם [שהגדולה האמיתית אינה באה מהפרסום בין האומות עובדי עבודה זרה, אלא ממה שישאל עם קדוש מגדילים וממכבדים את האבות], "ואברכך" זהו שאומרים אלקי יצחק, "ואגדלה שמך" זהו שאומרים אלקי יעקב. מוכח שגדולת יצחק ויעקב באה כהבטחה וברכה ושכר לאברהם, שהרי אליו נאמרה נבואה זו בתור הבטחת שכר. לכן באותו המאמר סיימו חז"ל: יכול יהו חותמין בכולך, ת"ל "והיה ברכה", בך חותמין ואין חותמין בכולך, כלומר אף על פי שכל האבות גדולים עד אין חקר, מכל מקום כולם נתגדלו רק בשביל אברהם.

משום גדולת האבות נבחרו הבנים, וגדולתם נשאר לעולם בבני בניהם. הבו לה' **בני אלים**, הבו לה' כבוד ועוז (תהלים כט, א). שלימות האבות הבטיחה שבניהם יצליחו בהכרה ה' ובידיעת **כבודו ועוזו**. לכן ברכה זו היא ההקדמה הראויה לברכת **הגבורות**, שזוהי הדרך שעלה בה אברהם אבינו (עיין רמב"ם עבודת זרה א, ג ועיין ספר לב אביגדור שער הבחינה), ובני בניו הולכים בדרך זו.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

עד כמה מוטל על בחור ישיבה לעסוק בעשיית חסד?

תשובה:

אסור לבחור ישיבה לאפשר לשום דבר להפריע לו בלימודו. אם הוא יכול לעסוק בחסד בזמן שהוא אינו לומד, ודאי טוב הדבר, אולם אין לצאת מבית המדרש כדי לעשות חסד, כי תלמוד תורה כנגד כולם. למרות שחסד הוא מצוה, כל עוד הוא בכלל "אפשר לעשותו ע"י אחרים" - הנח להם לעסוק בזה.

מוכרחים אנו לדעת כי לימוד התורה היא כל משימתנו בחיים - כי הם חיינו! תפקידו הראשון במעלה של בן ישיבה הוא להצליח בלימודו. אם הוא יכול לשלב יחד עוד שלמויות - דעת, מוסר, יראת שמים - בהחלט, אלו הם גם כן דברים חשובים מאוד, אולם הוא חייב להצליח בלימוד הגמרא. הגמרא היא לחם חוקינו, ועל אף ששאר חלקי העבודה הם כמו החמאה המרוחה על הלחם - הלחם קודם לכל! לכן אני מורה תדיר לבני ישיבה השואלים לעצתי - לעולם אל תזניחו את הלימוד, לא עבור שום דבר אחר בעולם!

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020